

Упровадження низки нормативно-правових актів щодо обмеження проведення контрольних заходів на об'єктах господарювання значно погіршило оперативну обстановку в країні. Приміром, торік кількість пожеж збільшилася на 12%. На них загинуло 1,8 тис. осіб, у тому числі 65 дітей. Сьогодні у державі щодобово виникає 250 пожеж, 5 чоловік гине та 4 дістають травми. Вогонь знищує 70 будинків і 15 одиниць техніки. Втрати становлять понад 20 млн гривень. Це чи не найгірші показники в Європі.

Отож постає цілком логічне запитання: що робити?

Сьогодні модно вести мову про негайну зміну державних наглядових органів у сфері пожежної безпеки приватними структурами, у тому числі, страховими компаніями. Пропонують здійснити перехід до системи, у якій прийняття самостійного рішення з визначення суми страхових внесків буде покладатися на приватного інспектора. Вважаю, що такий перехід призведе до нових сплесків підробок і корупційних діянь.

Як на мене, одним із перспективних шляхів розв'язання зазначеної проблеми – повернення до системи держпожнадзора, який вдало існував у нашій країні десятки років. До речі, структура апробована, має належну нормативно-правову базу, налагоджену систему управління.

Другий шлях – створення (як альтернативи державним наглядовим органам) повноцінних підрозділів місцевої добровільної пожежної охорони та служб пожежної безпеки суб'єктів господарювання (далі – ДПО та СПБ), які здійснюватимуть контрольні функції щодо запобігання аваріям, пожежам та іншим надзвичайним ситуаціям у районі обслуговування, а також нести відповідальність за організацію профілактичної роботи в населених пунктах і на об'єктах господарювання.

Є також пропозиції щодо створення добровільної пожежної охорони як суб'єкта наглядної діяльності. Така структура, як відомо, існувала за радянських часів: на кожному вітчизняному підприємстві на постійній основі діяла добровільна пожежна дружина; у колгоспах – пожежно-сторожова охорона, у складі якої були і добровольці-пожежники. Формування, оснащені спеціальною протипожежною технікою, мали право проводити пожежно-профілактичні роботи в районі обслуговування.

Добровільна пожежна охорона: розвиток чи тупиковий шлях?

Даний матеріал надруковано як дискусійний, отож редакція запрошує зацікавлені сторони висловити свою думку з приводу порушених питань

Сьогодні в Україні активізувався процес реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади з передачею повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад. Вибудовується, на перший погляд, проста й логічна схема місцевого самоврядування, здатна забезпечити комфортне й безпечне існування людей у тій чи тій місцевості.

Мене непокоять такі питання (до слова, хто може на них дати вичерпну відповідь): який режим роботи слід встановити для підрозділів і працівників ДПО та СПБ? Хто фінансуватиме, купуватиме для них протипожежну техніку, надаватиме їм соціальні гарантії? Яким чином розраховувати нормативну кількість працівників ДПО та СПБ для забезпечення пожежної безпеки в районі обслуговування? Де і за який рахунок здійснюватимуть їхню підготовку та перепідготовку? На якій підставі та як буде запроваджено механізм організації й проведення обстежень суб'єктів господарювання з боку працівників ДПО та СПБ? Хто контролюватиме діяльність зазначених підрозділів?

ник гарнізону не має права навіть визначити їм район виїзду для гасіння пожеж.

Цього року науковці Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту та Інституту державного управління у сфері цивільного захисту розпочали науково-дослідну роботу з дослідження та розробки проекту рекомендацій працівникам МПО та ДПО для здійснення заходів із запобігання виникненню пожеж й організації їх гасіння. Уже перші результати показали: для забезпечення повноцінної роботи цих підрозділів треба мати правові підстави щодо їх існування й фінансування, функції та повноваження, режими роботи, інші критерії діяльності.

Наприклад, у нормативно-правовому акті відповідного рівня (закон, постанова, настанова), повинно бути прописано, що «...чисельність, склад, порядок роботи, права, обов'язки, соціальні гарантії та інші питання діяльності підрозділів ДПО й СПБ оформлюються рішеннями адміністрації, суб'єктом господарювання або територіальною громадою з урахуванням пожежної не-

Ознайомившись з організацією роботи ДПО міста Борисполя, у мене з'явилося більше запитань, аніж відповідей. Приміром, цьогогоріч її керівник не зміг «оприбуткувати» пожежну машину, яку підрозділу планували передати в якості подарунка німецькі колеги. Через те, що ДПО – приватна організація. Із цієї ж причини добровольці не змогли на пожежні автівки встановити мигалки й спеціальні реєстраційні номери, отримати посвідчення та шляхові листи. Окрім того, началь-

безпеки та природно-техногенних загроз для життєдіяльності населення території обслуговування».

Механізм безпосередньої діяльності підрозділів МПО та ДПО повинен регулюватися документом рівня Настанови, затвердженої МВС України та погодженої з Міністерством юстиції України.

У Настанові передбачають загальну організацію роботи підрозділів ДПО та СПБ, підпорядкування й звітування, права та обов'язки

працівників, включаючи режим роботи, організацію несення служби та пожежогасіння, механізми проведення моніторингу протипожежного стану, алгоритми обстежень і перевірок, порядок здійснення протипожежної пропаганди, упровадження заходів адміністративного впливу, розслідування пожеж тощо.

Ефективна робота будь-якого суб'єкта управління у багатьох випадках залежить, ясна річ, від штатної чисельності працівників, зайнятих у виконанні зазначених завдань.

Сьогодні, на жаль, немає жодного нормативного документа, який би регламентував граничну чисельність працівників підрозділів державної, місцевої, добровільної або відомчої пожежної охорони для здійснення контрольно-наглядової та пожежно-профілактичної роботи в районі обслуговування.

Також відсутні розрахунки часу та необхідних працевитрат для проведення пожежно-технічних обстежень і перевірок об'єктів господарювання, установ та організацій.

Відсутність нормативів щодо регламенту робіт не дає можливості створити типову структуру та окреслити функції працівників зазначених підрозділів. Сьогодні все базується на загальному терміні «проведення профілактичної роботи в повному обсязі».

За таких умов неможливо ані організувати управління зазначеною системою, ані встановити регламенти проведення контрольних заходів. До того ж втрачається сенс для здійснення профілактичних функцій і проведення перевірок й обстежень у районі обслуговування.

Задля розв'язання зазначеної проблеми, на мою думку, на законодавчому рівні треба прийняти нормативний документ, який регламентуватиме організаційну структуру підрозділів ДПО та СПБ з установленням граничної чисельності працівників щодо здійснення пожежно-профілактичних робіт.

Під час проведення таких розрахунків слід враховувати не лише характер місцевої забудови, загальну кількість працюючого й непрацюючого населення, адміністративне, природно-історичне та господарське призначення населеного пункту (промисловий центр, транспортний вузол, курорт тощо), на-

явність об'єктів господарювання підвищеної небезпеки (ПНО, ОПН, ХНО), а й імовірні ризики, притаманні даному регіону.

Загальний розрахунок чисельності профілактичних працівників МПО або ДПО населеного пункту можливо здійснювати за формулою:

$$Ч = 2 + \frac{P_{cp} K_n R_0 + R}{\Phi}$$

де, P_{cp} – кількість мешканців міста; K_n – коефіцієнт, що враховує ймовірні ризики; R_0 – річні витрати часу на проведення профілактичної роботи одним працівником МПО або ДПО; R – річні витрати часу на об'їзд об'єктів для проведення профілактичної роботи одним працівником (розраховується у залежності від території обслуговування); Φ – ефективний річний фонд робочого часу одного фахівця, що враховує витрати робочого часу на відпустку (дорівнює 252 робочих дні мінус 24 дня відпустки помножити на 8 годин, що дорівнює 1824 години).

Коефіцієнт K_n , що враховує ймовірні ризики, визначається за формулою:

$$K_n = 2 + \frac{P_p + P_n}{P_{cp}}$$

де, P_p – чисельність мешканців міста, зайнятих на роботі з підвищеною безпекою; P_n – чисельність мешканців міста, що безпосередньо працюють на небезпечних об'єктах; P_{cp} – чисельність працюючого населення. K_n – максимально може дорівнювати 3 у разі, підвищеної безпеки всього району обслуговування.

Річні витрати часу R_0 на проведення профілактичної роботи одним працівником СПБ, визначається за формулою:

$$R_p = \sum_{i=1}^{N1} t_i$$

де, i – загальна кількість об'єктів; $N1$ – кількість об'єктів, що підлягають пожежно-технічному обстеженню; t_i – норма часу на об-

теження об'єкту; p_i – кількість об'єктів, що підлягають щорічній перевірці.

Аналогічні розрахунки здійснюються для об'єктових підрозділів ДПО, де враховуються критерії ризиків технологічного процесу виробництва:

Так, розрахунок чисельності працівників об'єктової ДПО для проведення пожежно-профілактичної роботи здійснюється за формулою:

$$Ч = \frac{P_{cp} K_n R_0 + R}{\Phi}$$

де, $Ч$ – чисельність працівників ДПО; P_{cp} – середньосписочна чисельність працівників об'єкту; K_n – коефіцієнт, що враховує небезпечність виробництва; R_0 – річні витрати часу на проведення профілактичної роботи одним працівником ДПО; R_p – річні витрати часу на об'їзд об'єктів, розташованих поза території основного підприємства для проведення профілактичної роботи одним працівником ДПО; Φ – ефективний річний фонд робочого часу одного фахівця ДПО. За орієнтовними розрахунками для населених пунктів з кількістю мешканців:

– від 10 до 20 тис. осіб – 2 працівники МПО або ДПО;

– від 20 до 35 тис. осіб – 3 профілактичних працівники;

– від 35 до 50 тис. осіб – 4 профілактичних працівники;

– від 50 до 100 тис. осіб – 6 профілактичних працівників;

– від 100 до 250 тис. осіб – 10 профілактичних працівників.

Для промислових підприємств з високим ступенем ризику:

– до 50 працівників, які трудяться на підприємстві – один фахівець МПО або ДПО;

– від 50 працівників, котрі трудяться на підприємстві, створюється підрозділ МПО або ДПО, у розрахунку: 50-100 – два фахівці, 100-300 – три, 300-500 – чотири, 500-1000 – п'ять профілактичних працівників МПО або ДПО.

І наостанок. Головним аспектом управлінського процесу щодо забезпечення функціонування підрозділів ДПО та СПБ є створення раціональної організаційної структури з технічним, економічним та правовим підґрунтям, визначеними загальними цілями, правами й обов'язками виконавців, підбором і розстановкою фахівців з відповідними навичками та кваліфікацією.

Ігор **ВАСИЛЬЄВ**,

кандидат юридичних наук, професор кафедри профілактики пожеж Інституту державного управління у сфері цивільного захисту